

Jírovcová Stanislava, *Victor Mirabeau a jeho koncepce lidských práv*, České Budějovice 2017, Bakalářská práce Historického ústavu Filozofické fakulty, 53 s.

Posudek vedoucího bakalářské práce

Předložená práce je příspěvkem k důležité otázce obecných dějin, která dodnes není uspokojivě vyřešená. Je to otázka lidských práv ve Francii před Francouzskou revolucí. Úloha této myšlenky v zemi, která se dodnes považuje za kolébkou lidských práv je nahlížena jako problematická již od konce 19. století, kdy německý právní teoretik Georg Jellinek předložil světu provokativní tezi o tom, že myšlenka lidských práv byla ve Francii naprosto cizí a že selhala, jelikož nenavazovala na žádnou předchozí domácí tradici. Dle něj nemá myšlenka skutečných lidských práv kořeny vůbec v osvícenství, nýbrž v dlouhodobých zkušenostech pronásledovaných anglických puritánů, kteří se usadili v severoamerických koloniích.

Francouzské, americké a německé dějepisce již mezitím přineslo jisté důkazy o tom, myšlenka lidských práv se v určité variantě vyskytovala ve Francii již před revolucí, ale většinou šlo o příspěvky badatelů neprávnicků, kteří se ani nesnažili nahlížet otázku z hlediska právního myšlení. Je zajisté rozdíl, zda se výraz objevuje v nějaké básničce, či v rámci právní teorie, která by lidská práva začlenila do celkového obrazu státu. Druhý problém spočívá v tom, že tento problém byl během zhruba 120 let studován jen sporadicky, nárazově, nestal se předmětem žádného souvislého výzkumu. Doposud neexistuje žádná práce o recepci sekulárního přirozeného práva v předrevoluční Francii, za což nese odpovědnost jednak malý zájem francouzských historiků o dějiny předrevolučních univerzit, jednak sebezničující a sebepodceňující přístup německých právních historiků k německému přirozenému právu. V intelektuálních kruzích v Čechách již byla zaregistrována Jellinkova skeptická teze, ale ne pozdější objevy francouzské historiografie, které ji revidovaly. O tom svědčí i nedávna populární kniha intelektuála Vladimíra Vondrušky *Breviář pozitivní anarchie* (2016), kde se pořád opakuje stará teze, že lidská práva přinesl do Francie až La Fayette z Ameriky.

Ze sporadických příspěvků k této otázce se jeví nejslibnější sledovat předrevoluční činnost fyziokratů, na jejichž zájem o lidská práva poukázal již francouzský historik Marcaggi v roce 1912, avšak po něm na něj velmi dlouho nikdo nenavázal. Z toho důvodu jsem navrhl, aby se kolegyně Jírovcová ve své práci zaměřila rovněž na tuto stopu, jelikož ji od té doby nikdo nesledoval. Relativně nedávno se však právní myšlení fyziokratů stalo předmětem výzkumu francouzského právního historika Anthonyho Mergeye, kterému se v jeho obsáhlé habilitační práci podařilo poprvé prozkoumat politické spisy všech fyziokratů a předložit cosi jako syntézu vývoje jejich právního a politického myšlení. Mergey nám dal svou knihu k dispozici a byl nápomocen při řešení řady problémů. Jeho kniha však vyšla pouze v regionálním vydavatelství univerzity Aix-en-Provence a není známá širší veřejnosti ani ve Francii.

Úvaha markýze de Mirabeau však v Mergeyho knize zůstala opomenuta. Mergey studoval myšlení fyziokratů jako celé skupiny, neanalyzoval jednotlivá díla. Otázku lidských práv pak řešil spíše na základě spisů o státní správě, tedy o životě lidí v občanském stavu.

Mirabeauovy spekulace o přechodu z přirozeného stavu do stavu občanského nekomentoval. V tomto bodě tedy mohla kolegyně Jírovcová přinést skutečně původní přínos k této otázce obecných dějin. Netřeba asi zdůrazňovat, že v rámci českého dějepisectví zůstává toto téma zcela netknuté.

Její náročná práce vychází z prací ve specializačním semináři, zejména, co se kontextu právní kultury týče. V sekundární literatuře zatím nebylo vzato v potaz, že sekulární přirozené právo se na francouzských univerzitách starého režimu nevyučovalo. Kolegyně Jírovcová navíc z vlastní iniciativy transkribovala celý text zkoumaného traktátu do wordu, takže by bylo možno připravit z něj klidně moderní edici. Se strukturou své práce nás již seznámila ve svém exposé, takže ji nebudu opakovat. Chci jen ocenit, že rozbor zkoumaného textu zasadila do kontextu evropského šíření přirozeného práva a srozumitelně shrnula i dějiny fyziokratického hnutí. Kvalifikační práce by neměla být jen úzce zaměřeným rozbohem detailního tématu, ale měla by prokázat i nějaké obecnější uplatnitelné znalosti z dějin. Myslím, že autorka prokázala, že je kompetentní k řešení badatelských úkolů z obecných dějin, což je v českém dějepisectví pořád ještě řídkým jevem.

Rád bych se k tématu rád zeptal, jak autorka vysvětlí, že fyziokraté dokázali kombinovat nauku o despotismu (legálním despotismu) s ochranou lidských práv. Rovněž zajímavá je otázka, že fyziokratické teze o ekonomicky založených lidských právech nebyly prosazeny do praxe už v reformách ministra Turgota, který je některými historiky považován za člena fyziokratického hnutí.

Myslím, že autorka prokázala schopnosti nutné pro bakalářskou práci, a proto její dílo hodnotím stupněm

výborně.

doc. PhDr. et Dr. phil. Ivo Cerman, Ph.D.

Praha 8. 6. 2017